



S. O. V:s verksamhet

Svenska Odlingens Vänners styrelsesammanträde den 24 augusti d. å. gläntade på portarna till det vida verksamhetsfält, som föreningens program omspanner. Främst gäller det att taga sikte på bevarandet av den del av det estlandssvenska kulturarvet, vilken på grund av nya levnadsbetingelser och förändrad miljö är dömd att inom en snar framtid försvinna. Samtidigt påkallar även stärkandet av samhörighetskänslan mellan de över vida delar av landet spridda enstaka estlandssvenska familjerna och personerna ett väsentligt intresse. De riktlinjer som härvid uppdrogs komma att löpa parallellt med både Kommitténs för estlandssvenskarna framför allt praktiskt betonade verksamhet och Gustav-Adolfsakademiens vetenskapliga undersökningar och ha naturligtvis i viss mån beröringspunkter med dessa institutioners arbete, dock utan att på något vis korsa detta. S. O. V:s uppgift blir alltså i huvudsak att i möjligaste mån samla estlandssvenskarna kring gemensamma kulturella intressen och uppehålla kontakten mellan de spridda bosättningsorterna samt att tillvarata allt som finns av andlig och materiell tradition från bosättningen i Estlands svenskbygder.

Sången har ju städse haft en ovanlig makt över estlandssvenskarnas sinnen. Att intresset för körverksamheten inte dött med upplösningen av den forna bosättningen och överflyttningen till Sverige har vid mer än ett tillfälle bevisats. En blandad kör av i Stockholm bosatta estlandssvenskar uppträdde förra vintern vid olika tillfällen, bl. a. vid en gudstjänst på Gustav-Adolfsdagen och på fester i konserthuset. Tyvärr kunde man dock konstatera, att det på grund av körmedlemmarnas dagliga arbete var svårt få stämmorna fulltaliga vid såväl repetition som uppsjungning. I Uppsala bildades under folkskollärarnas sommarkurser en kör, vilkens framträdande vid ett par tillfällen väckt påtagligt bifall. Närmast skulle det nu åligga S. O. V.-medlemmarna att i Stockholm och Uppsala blåsa nytt liv i dessa körer samt inöva gemensam repertoar, för att vid tillfälle kunna uppträda under en dirigent, t. ex. vid S. O. V:s sommaring.

För att åt eftervärlden bevara och åskådliggöra den estlandssvenska stammens liv och arbete i helg och söcken samt den miljö och natur den levde i, beslöt styrelsen träffa åtgärder för att samla tillgängliga filmer och fotografier från de skilda bosättningsområdena samt uppteckna vad som finns kvar av det forna muskarvet. Dessutom uppdrogs åt några av styrelsemedlemmarna att i samråd med representanter för varje ort försöka skaffa folkdräkter, vilka tills vidare kunde deponeras hos Nordiska muséet. Av särskilt stor vikt är upptecknandet av estlandssvenskarnas historia från det nationella uppvaknandet och Ev. Fosterlandsstiftelsens begynnande verksamhet fram till tiden för bosättningsens upplösning.

Det filmmaterial, som kommer ifråga, torde ej vara särskilt rikhaltigt, men skulle dock i hög grad bidra till att levandegöra detaljer från livet därute. Styrelsen uppdrog åt en av medlemmarna att undersöka möjligheterna till att erhålla medel för inköp av original eller kopior av ifrågavarande filmer.

Givetvis är det ganska svårt att i detta nu bilda sig en säker uppfattning om tillgängligt bildmaterial. Sannolikt är förhållandet ganska olika för olika orter. Här gäller det alltså att låta representanter för olika orter sammanställa listor med uppgift om adr. över dem, som besitta fotografier eller andra bilder från hembygden. Sedan skulle den som fått i uppdrag att handhava denna fråga skriva till vederbörande samt be dem sända bidragen till föreningens styrelse, där materialet sällas och ev. kopior ombesörjas. När det gäller fotografier av anförvanter, kunde det ju tänkas, att innehavaren själv bekostade en reproduktion av ett original, som han gärna vill behålla, samt tillställa S. O. V. en kopia. Utan tvivel kommer härigenom en åskådlig och i flera avseenden värdefull bild av liv och natur i Svensk-Estland att bevaras.

Som en kanske ganska djärv tanke, vars omsättning i verkligheten i varje fall kommer att ligga långt i framtiden framfördes planen att av tillgängligt bildmaterial och med bidrag från

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Riksantikvarien Sigurd Curman.*

Redaktör: *Manfred Nyman.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1945 med sex nummer.

Prenumerationspris 1945 2 kr. 50 öre.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—.

Förlovnings- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Linkoln Bloms Boktryckeri, Stockholm 1945.

framför allt de estlandssvenska lärarna sammanställa ett estlandssvenskt bygdealbum.

Beträffande muskarvet måste styrelsen med beklagande vidgå, att det mesta och värdefullaste gått förlorat i och med att de gamla, som ännu kunde sjunga psalmer och bröllopsvisor, gått ur tiden. En del har dock upptecknats av prof. Cyrillus Kreek i Reval samt musikdirektör Olof Andersson. Dessa samlingar har S. O. V. naturligt nog ett stort intresse av. Den lilla del av folkmusiken, som ännu lever borde efter bästa förmåga tillvaratagas och för detta ändamål skulle styrelsen sätta sig i förbindelse med personer, som kunna intervjuas i samråd med musikhistoriska institutioner i Stockholm och Uppsala. Önskvärt vore naturligtvis att i detta fall få upptagningar på grammofonskivor.

Estlandssvenska hemslöjdsalster och folkdräkter komma sannolikt ej mera att tillverkas för dagligt bruk. Här föreligger alltså uppgiften att snarast möjligt insamla så mycket som möjligt av dessa handarbeten och dräkter från de olika bygderna. Det är ej otänkbart, att man skulle kunna låta tillverka föremål som saknas, men därvid bör givetvis stor vikt läggas på att föremålen överensstämmer med dem som använts i Estlands svensksbygd. Styrelsen beslöt uppdraga åt representanter för resp. orter att undersöka förutsättningarna härför.

En av de största uppgifterna som föreligger S. O. V. är upptecknandet av estlandssvenskarnas historia under de fem senaste decennierna. Det material, som finns att tillgå, är ganska torftigt och här blir det nödvändigt att upplägga personregister över aktiva medlemmar av stammen, vilka minnas det nationella uppvaknandet och början av Ev. Fosterlandsstiftelsens verksamhet. Den enda skriftliga urkunden är estlandssvenskarnas almanack, som i någon mån återspeglar de första estlandssvenska kulturella ledarnas ar-

bete och kamp. Längre fram kommer tidningen Kustbon, och de senaste tjugo årens händelser ha många personer i gott minne.

Vid sammanträdet upptogs 86 personer till medlemmar i S. O. V. Som sista fråga behandlades förbättrandet av Kustbons innehåll. Styrelsemedlemmarna anmodades till nästa sammanträde inkomma med förslag i denna fråga.

Av ovanstående framgår, vilka stora och betydelsefulla uppgifter, som åligga den här i Sverige återupplivade kulturföreningen. Till en början vore man kanske frestad att tro, att denna genuint estlandssvenska sammanslutning skulle ha berövats grunderna för sin verksamhet i och med att bosättningen på andra sidan Östersjön upplöstes. Den estlandssvenska stammen kommer otvivelaktigt att inom en snar framtid spårlost uppgå i moderlandet Sveriges befolkning, och detta är ju en process som ej endast är fullt naturlig utan även önskvärd. Men det är just nu vår stora uppgift att samla och tillvarataga allt som skall minna kommande generationer om det språk och de traditioner som gav en liten folkspillra mod och tillförsikt att föra en hård och ojämn kamp för sin nationella egenart genom långa sekler av mörker, förtryck och barbari.

Edvin Lagman.

Upprop.

För att för eftervärlden bevara en så fullständig bild som möjligt av den estlandssvenska bosättningen och folklivet i de svenska bygderna i Estland har SOV:s styrelse beslutat att bl. a. upprätta ett bildarkiv. Styrelsen vänder sig härmed med en hemställan till alla estlandssvenskar och övriga personer, som innehava fotografier från hembygden, att till SOV:s styrelse, Tunnelgatan 23 III, Stockholm, insända vad som kan vara av intresse i detta sammanhang. Då det är av vikt att få med så många detaljer som möjligt, äro alla slags kort välkomna, såväl landskapsbilder som fotografier av hus, arbetsredskap och andra föremål, av personer — framför allt i folkdräkt —, kort från viktigare händelser (sångfesten i Hapsal, överflyttningen till Sverige m. m.). I detta sammanhang bör framhållas, att även fotografier, som ägaren kanske anser vara värdelösa, kunna vara av största vikt för fullständigandet av helhetsbilden.

I fall negativ (filmer) finnas kvar vore styrelsen tacksam få disponera dessa. Det blir nämligen billigare att ta en kopia av dem än att låta reproducera ett kort och sedan kopiera. Finns emellertid ej filmen kvar, så sänd in själva fotografiet.

Styrelsen ber få behålla inkommet material under 3 månader, varefter alla kort omsorgsfullt återställas till ägaren. Angiv adress och skriv noggrant vad eller vem kortet föreställer.

Sist bör än en gång framhållas betydelsen av att alla göra sitt bästa för att få fram en så fullständig samling som möjligt. Vi komma själva att få mycken glädje av detta verk, i vilket minnet av vår forna hembygd bevaras mer levande än genom ord, och våra efterkommande skola vara tacksamma för den bild de få av den månghundraåriga bosättningen i de bygder, som sett våra förfäder och oss själva arbeta, lida och glädjas.

Stockholm i oktober 1945,

S. O. V:s styrelse.

Gammalsvenskbyborna,

*estlandssvenskarnas närmaste stamfränder,
och deras överflyttning till Sverige 1929.*

I tidningarna har man i dagarna sett, att ett par tre svenskar från Gammalsvenskby vid nedre Dnjepr i Ukraina har kommit till Sverige över Tyskland. Vi ha vänt oss till den estlandssvenska etnologiska undersökningens ledare, läroverksadjunkten Nils Tiberg, som alltsedan 1929 samlat material angående folkmål och folkliv i den avlägsna svenska byn.

Dess invånares härkomst från svenskbygden i Estland är väl känd för många av de våra, men långt ifrån för alla. Vi ha bett honom berätta ett och annat som kunde ha intresse i det nuvarande läget, eftersom svenskbyborna liksom Estlands svenskar en gång med få undantag flyttade över till Sverige.

— Det var 1928, som tanken på en hitflyttning anammades av alla svenskar därnere på steppen, berättar adjunkt Tiberg. — Då ryckte kolchos-systemet de av gammalt självägande bönderna in på livet, och samtidigt uppsade staten ett avtal, som gällt efter revolutionens stabilisering, angående självständig kyrko- o. skolförvaltning m. m. Mig veterligt blev endast något mer än 20 personer kvar, huvudsakligen ensamstående män eller kvinnor eller personer som gift sig bort från byn.

— Deras förfäder från Dagö hade ju bott i Sydrysland ända sedan 1782?

— Ja, alltsedan de måst utvandra från Dagö året förut. De hade blivit uppsagda av sin adlige godsägare på grund av oenighet om pålagor och dagsverken. Twisten hade visserligen småningom blivit avblåst med gamla sedvänjor återställda, men bönderna hade i sin farliga belägenhet väd-jat till kejsarinnan, och i Petersburg hade hon just i samma stund bestämt om överflyttningen från Dagö till Dnjeprs stränder, där hon åt utvandrarerna upplät ett stort jordområde.

— Hur gick det för dem?

— Till en början fruktansvärt. Om också upp-giften att hälften dött på vägen kan antas vara lite oviss, så är de officiella ryska rapporterna om transporten ännu ovissare. Så mycket är säkert, att efter ungefär 10 år, omkring 1795, återstod blott 135 personer: 71 män, 64 kvinnor. Från dem — och från ett fåtal senare inflyttade svenskar — härstamma våra dagars svenskbybor; 1929 var det 900 personer. Ja, *något* tillskott har kommit från de tre något yngre tyska grannbyarna inom Gammalsvenskbys volost, grundade 1804 och 1805. Någon enstaka gång förekom giftermål med ryssar.

— Hur gick det med överflyttningen till Sverige? Man får ibland höra rätt ofördelaktiga anspelningar på den.

— Jo, det är sant, men tag reda på, vilka skäl omdömet grundar sig på. För egen del har jag sett en hel del av hitflyttningens insida, och jag



*Röiks kyrka på Dagö.
Gammalsvenskbybornas hemkyrka.*

vill helt instämma i ett ord, som fällts 1939 (i skriften »Svenskbyborna») av den man, som ledde arbetet med mottagande och utplacering, generaldirektör Gösta Malm: »Åtminstone 95 procent av de gammalsvenskbybor, som stannat i Sverige, komma att reda sig bra. Resultatet — — — torde sålunda kunna karakteriseras såsom mycket gott. Av den folkspillra, som levde hårt pressad i främmande land, har blivit goda svenska strävsamma medborgare.»

— Men de som vände tillbaka? Hur många? Deras skäl? Hur gick det för dem?

— Ungefär 230 personer vände tillbaka inom ett år, och sen reste ingen mer. Av dessa var 80 stycken barn. Besinna också, att man levde i stora familjer, som ytterst ogärna skildes. Ville de äldre, ja, ville en av föräldrarna, så kunde det innebära avresa för bra många. De äldre längtade allmänt tillbaka. Undrar någon av estlandssvenskarna därpå? Ni vet, vad hemmet och det självständiga livet på egen torva och i egen båt vill säga. Och ni vet, vad livet i en starkt samman-sluten by vill säga. Var och en fick själv ta ansvaret för sitt beslut. Frågan var naturligtvis den: kunde man återvända, ville man, då man vägde för och emot, visste man vad man hade att räkna med? — Jag tror inte jag tar mycket miste, om jag säger, att många av estlandssvenskarna ännu så länge sakna trivsel, och man hör säkerligen räkna med några år ännu av villrådighet. Jag tror det beror bl. a. på ovanan vid ett liv, där livets nöd-torft är så pass dyrbar som hos oss: hyra, mat, hemlandets textilproduktion. Maten är ovan, sederna är ofta okända. Jag nämner inte detta där-

för att jag menar man bör gå och gräma sig över det som inte kan ändras. Vi svenskar vet, att man kan leva anständigt och tryggt i detta gamla land, men man måste på många sätt leva *annorlunda* än ni var vana vid. Ett bondesamhälle och ett i mycket industrialiserat land är inte sak samma. Så var det med många svenskbybor: de hade svårt att trivas och de tyckte sig ofta gå i vägen. Men det fanns också andra motiv för återresan. Det fanns de som inte ville lära sig arbeta, så att de passade in i arbetslivet här i Sverige. Vi svenskar sätter gärna en ära i arbete, och vi är gruvligt långt ifrån att vilja kalla det för »slaveri». Den som känner hur Estlands svenskar *fordom* tvangs att arbeta för herrarna på godsens, medan egen näring fick reda sig efter förmåga, han kan förstå, att kärlek till arbetet knappast var självfallen sak. Ett sådant tillstånd rådde dock inte efter Estlands frigörelse, i »Vaba Eesti». — Ännu ett motiv till avresa återstår att nämna: den första gruppen på 3 familjer som återvände redan 1929 var kommunistiskt sinnad. Vem skulle resa, om inte de? Av dem torde inte många vara i livet; de flesta vuxna av dem, både män och kvinnor, voro avlidna eller deporterade till okänd plats redan före det sista världskriget. En av dem — nu borta — som varit hetast på att resa, skrev efter ett par år: »När jag ser barnen, kan jag gråta, då jag tänker på, att det egentligen var jag som drev igenom, att de äro här.» — En strävan bland de till Ryssland återvända att för andra gången söka få komma till Sverige hejdades av häktningar först, fängelse sedan.

Så kom kriget. Tyska fronten gick över byn utan större skadegörelse; byborna levde kvar. Vid tyska reträtten medfördes hundratusenden av kolonister från Ukrainas stora tyska byar, systemsamhällen till Gammalsvenskbyns tre tyska byar. Svenskbyborna räknades — med eller mot sin vilja — som Volksdeutsche; även de fingo order att bryta upp. Icke utan skäl ha de liknat sin förfärliga vandring vid förfädernas halvårslånga tåg från Finska vikens strand till byn 20 mil norr om Svarta havet. Tror ni att det finns många bland dem som inte i detta nu hoppas på Sverige?

— Och svenskbyborna i Sverige?

— Många känner jag som duktiga jordbrukare. Sedan de väl kommit på ett arrende, har det inte stått länge på, innan stället varit deras. Och de är inte få, som på rimlig tid sparat ihop så att de köpt sig en större gård, som gav större avkastning. Att denna gård krävde ännu mera arbete har åtminstone inte jag hört några klagomål över i de fall jag känner. — En folkgrupp är aldrig en samling lika arbetsamma, lika begåvade, lika hoppfulla människor. Men *de* äro dessbättre relativt få, som inte kan lära sig att välsigna ett arbete som ger ärlig bärning.

Glöm ej att prenumerera på Kustbon!

Högtidsgudstjänst

å Gustav Adolfs-dagen i Adolf Fredriks kyrka (hörnet av Sveavägen och Adolf Fredriks kyrkogata) tisdagen den 6 november 1945 kl. 20, anordnad av Adolf Fredriks församling, Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet (Stockholmsavdelningen) samt föreningen Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige.

Tal av skolrådet John Österholm, Helsingfors samt sång av Svenska Odlingens Vänner blandade kör.

Alla hjärtligt välkomna!

Pristävlingen om mjölkhushållning avgjord

I nr 3 av Kustbon utlyste Nordiska museet en tävling, som avsåg att införskaffa skildringar av hur mjölkhushållningen i gamla dagar varit ordnad i Estlands svenskbygder. Det goda resultatet av den tidigare tävlingen rörande vinterfisket hade från början givit oss stora förhoppningar. Och det måste genast konstateras, att dessa förhoppningar ingalunda kommit på skam. Antalet deltagare var denna gång ännu större, vilket bådä gott för fortsatta undersökningar av detta slag. Flera av de tidigare upptecknarna grepo även denna gång till pennan och åtskilliga nya kommo till. Särskilt glädjande är även, att en hel del kvinnliga läsare lämnat goda skildringar. Första pris utgjorde 50 kr., andra pris 35 kr., tredje pris 25 kr., fjärde—femte pris 15 kr., sjätte—tionde pris 10 kr. På grund av det goda resultatet ha vi måst utöka antalet priser. Sålunda har tillkommit elfte—femtonde pris om vardera 10 kronor. Bedömningen har ur flera synpunkter varit vansklig. Samtliga bidrag ha nämligen utmärkts av mycket god kvalitet. På detta sätt har emellertid resultatet kommit att gestalta sig:

1) Lars Lindström, 2) Adam Schönberg, 3) Johannes Pöhl, 4) Johan Ahlström, 5) Johan Ahlqvist, 6) Hilda Sedman, 7) Alide Schönberg, 8) Julius Brus, 9) Josef Jakobsson, 10) Johannes Wiberg, 11) Isak Rosenblad, 12) Alide Westerblom, 13) Agneta Wahlberg, 14) Anders Brunberg, 15) Gustav Lemberg.

Hedersomnämmande förtjäna dessutom följande personer:

Johannes Mitman, Maria Berggren, Lena Heldring, Katarina Ahlström, Henrik Melin, Eva Koinberg, J. Hörnström, Katarina Lindkvist.

Alla deltagare i denna tävling ha på ett utomordentligt värdefullt sätt lämnat bidrag till den svenska folklivsforskningen. Nordiska museet uttalar på detta sätt sitt tack för visat tillmötesgående. Vi hoppas, att alla, som hjälpte oss denna gång, skola återkomma med bidrag vid nästa tävling och att ytterligare krafter dessutom skola träda fram.

Mats Rehnberg.

En hälsning till estlandssvenskarna



*Inspektör
Folke Lindström*

Som framgick av föregående nummer av Kustbon har Kustbons första redaktör i Sverige, inspektör Folke Lindström, lämnat redaktörskapet sedan tidningen nu övertagits av S. O. V. Herr Lindström, som sedan början av år 1944 tjänstgjort i Kommittén för Estlandssvenskarna och där handhaft det sociala arbetet, har nyligen lämnat även detta sedan nu estlandssvenskarna utplacerats i det svenska arbetslivet. Vi har bitt herr Lindström berätta litet om sitt arbete för estlandssvenskarna.

Det har varit ett synnerligen roligt och tacksamtt arbete, något som alla, vilka arbetat i kommittén, säkert äro ense om. Man har känt, att man har fått vara med om fullbordandet av ett historiskt betydelsefullt skeende nämligen den estlandssvenska folkstammens återflyttande till det gamla svenska samhället, från de platser i Estland, där de under århundraden uppehållit en svensk tradition och kultur. Det är förvånansvärt, hur genuint svenska estlandssvenskarna äro och hur litet vi i Sverige — bortsett från de verksamma krafterna i Riksföreningens stockholmsavdelning — känt till om våra stamfränder därborta i Estland. Det har onekligen i arbetet känts litet motbjudande när man ibland i handlingar o. d. av rent formella skäl måst rubricera estlandssvenskarna som "utlänningar" och måst tillstå dem främlingspass. Alla estlandssvenskar har dock säkert känt att detta endast varit en pappersformalitet; i handling har de alltid bemötts som svenskar. Redan i början av föregående år upptogs tanken att återuppliva Kustbon i Sverige. Det stod givetvis från början klart att Kustbon skulle redigeras och utges av estlandssvenskarna själva men till en början, tills saken kommit i gång, behövdes tidningen som ett informationsorgan för kommittén. Jag hoppas, att estlandssvenskarna nu skola slå vakt om sin egen tidning. Den är jämte S. O. V. den sammanhållande länken estlandssvenskarna emellan och den bör även bli ett organ för upptecknande och bevarande av den estlandssvenska kulturen och traditionen.

Det är också roligt att se hur fort estlandssvenskarna funnit sig till rätta i Sverige. Det verkar som om de mycket snabbt skulle assimileras i det svenska samhället och detta understry-

ker ännu mera önskemålet om att Kustbon och S. O. V. bli samlingsorgan. Det fanns nog en del som trodde, att särskilt de gamla skulle få svårt att trivas i Sverige. Men även detta synes ha gått bra. De gamla har också alltid haft ett så strålande gott humör och varit så pigga att prata med. Hörnström, Ambrosen, Grönman och Notman och alla de andra har givit mig många goda minnen. Det är att hoppas, att de gamlas placering efter hand blir så ordnad, att de inte komma allt för långt bort från fränder och anhöriga. När Ramsöhemmet, eller som jag skulle önska att det kommer att heta, "Kustbohemmet" snart blir färdigt kommer en del av de gamla att där få en god vård och estlandssvenskarna att få ett eget hem för sina gamla. Tyvärr kunna ju endast ett litet fåtal där få sin vistelse.

Jag har träffat en del av de yngre estlandssvenskarna som tyckt att arbetstakten i Sverige är hetsigare än i Estland. Detta är väl möjligt, men vi får komma i håg att en högre levnadsstandard förutsätter att man utträttat mera. I Amerika där levnadsstandarden är ännu högre är också arbetstakten högre än i Sverige. Till de yngre skulle jag också vilja ge rådet att begagna de tillfällen till studier som finns. För högre lön och säkrare anställning fordras också ökade kunskaper.

Nu börjar väl arbetet i kommittén bli litet lugnare. Men under förra året, framför allt i juli månad då ett par tusen estlandssvenskar kommo till Sverige, hade vi bråda dagar i kommittén. Och ett tag hade vi så många förläggningar, att det var fullt arbete att hålla reda på dem. Nu är det bara Stråssa kvar. Doverstorp kommer nog att bli ett namn som estlandssvenskarna minns, där har ju de flesta av dem tillbragt sin första tid i Sverige i avvaktan på utplacering i arbete. Jag har tidigare i Kustbon uppmanat estlandssvenskarna att bevara och vid festliga tillfällen använda sina folkdräkter. Hur skulle det vara med en estlandssvensk dag på Skansen nästa sommar där så många av estlandssvenskarna som så kunde, mötte upp och de som hade folkdräkter då buro dem? En planerad film om estlandssvenskarna har tyvärr, på grund av ekonomiska skäl icke kunnat komma till stånd.

Jag får ibland brev från estlandssvenskar som skriver om olika saker, som regel gäller det understödsfrågor. Jag står gärna till tjänst om det är något jag kan upplysa om, i kommittéangelägenheter är det dock riktigtast att vända sig till kommunens understödsorgan eller direkt till kommittén. Och till slut ber jag att på detta sätt få sända en hälsning till alla de estlandssvenskar med vilka jag kommit i kontakt både i Stockholm och på förläggningarna ute i landet.

Läst i Kustbon för 25 år sedan

För att vår läsekrets ej skall förlora kontakten med estlandssvenskarnas förgångna i det gamla hemlandet, komma vi från och med detta nummer av tidningen att återge några glimtar från det, som var aktuellt för 25 år sedan och stod att läsa i Kustbon år 1920.

*

Den 2 januari försiggick på Nuckö prästgård Svenska Odlingens Vänners tioårsmöte med omkring 200 deltagare från hela svenskbygden. Mötet öppnades av kantor Johan Nyman och mötesordföranden H. Pöhl uppläste ett telegram från Riksföreningen genom professor W. Lundström: »Varm lyckönskan till tioårig trogen kamp för svensk odling. Sida vid sida gå all världens svenskar glada sin framtid till möte.»

Mötets ordförande Pöhl gav en överblick över föreningens 10-åriga verksamhet, varvid han nämnde de svårigheter, både politiska och ekonomiska, föreningen redan från början haft att kämpa med. De ryska myndigheterna ställde sig mycket misstänksamma mot verksamheten och borttogo den 13 dec. 1913 alla våra böcker och papper. Sedan kom kriget med andra ovanliga förhållanden, som ytterligare förhindrade all verksamhet.

Den 6 febr. 1909 gamla stilen kunde S. O. V. äntligen hålla sitt konstituerande sammanträde på godset Bysholm, Nuckö, men den egentliga verksamheten upptogs först på hösten nämnda år samtidigt med att föreningen för de så avglömda och åt sig själva lämnade korkissvenskarna öppnade en skola. Korkisbarnen voro nämligen i avsaknad av svensk skola tvungna att besöka estnisk sådan. Och vilken fara det där innebär för svenskheten är lätt att förstå. (Nr. 1)

*

Freden med Ryssland undertecknades den 2 februari år 1920 kl. 0.47. Fredsfördraget undertecknades från estnisk sida av Poska och från rysk av Joffe. Pennorna tillvaratogs för att överlämnas till museum. Enligt fördraget får Estland behålla all i landet befintlig rysk statsegenom och erhållas dessutom 15 miljoner guldrubel i skadestånd samt 1 miljon dess. skog ur 7 ryska guvernement. Även om det är en kall fred, såsom något blad i landet behagar kalla den, emedan man tvivlar på dess varaktighet, så är det dock en fred. Och nog ha vi ändå orsak att glädjas. (Nr. 5)

*

Signaturen M. K. fordrar ett av svenskfolket valt Aibolands landsting, som äger högsta politiska makten i Aiboland. Landstingets första uppgift skulle vara att förvägra inflyttade ester medborgarskap och rätt att besitta jord i självstyrelseområdet Aiboland. Vi ha vår styrka i vår ensamhet och »rådet i Paris» är vår högsta instans. Till tings! (Nr. 8)

*

Nuckö lokalavdelning av S. O. V. har valt följande styrelse: Joh. Nyman (ordf.), Joh. Aman,

Matts Thomsson, Kr. Nyman. Suppleanter: O. Adelman, M. Jürgensmann, Joh. Tomty, Adam Vesterblom, Anton Vesterberg, A. Fagerlund, Karl Ahlun, A. Heyman och F. Dans. (Nr. 8)

*

Pastor Ernst Gordon övertar kyrkoherdebefattningen på Runö efter pastor Linderstam, som i september förra året flyttade till Reval.

(Nr. 16)

*

Rågöarna har hemsökts av scharlakansfeber och av 360 innevånare har under fyra månader förekommit 15 dödsfall.

(Nr. 17)

*

Läraren Alexander Heyman från Rikull omkom genom minexplosion.

(Nr. 21)

*

16 estlandssvenska folkskollärare bevista sommarkurser i Uppsala.

(Nr. 24)

*

Pastor John Klasson anländer till Estland.

(Nr. 29)

*

Rädda Barnen skänker 5000 kronor till fallna estniska krigares barn.

(Nr. 31)

Livstecken från Alfred Skönberg

Ett brev från estlandssvenskarnas förra populära idrottsinstruktör Alfred Skönberg har i dagarna nått folkskollärare Anton Vesterberg. Av brevet framgår, att Skönberg befinner sig i högönskelig välmåga i New York, som för övrigt tycks ha blivit hans nya hemstad.

Ända sedan sin avresa från Estland har han seglat »för om masten» på fartyg tillhörande olika nationer. Under kriget har Skönberg avlagt sjöbefälsexamen i Amerika och väntade i skrivande stund just på order att kasta loss för en resa till Grekland.

Om alla planer gå i lås vill vår idrottsinstruktör i vår besöka Sverige, och det tycks ej vara omöjligt, att han då kommer att slå sig ner här.

Alfred Skönberg sänder alla sina vänner och bekanta en varm hälsning och i synnerhet riktar han sig till sina idrottspojkar och -flickor från hela Svensk-Estland.

Ifall Kustbon skulle nå honom, be vi på detta sätt få förmedla en hälsning från alla hans talrika vänner och önska honom

välkommen till Sverige.

Bevin om de baltiska flyktingarna

Englands utrikesminister Bevin har enligt Välis Eesti sänt presidenten för Baltiska Flyktingkommittén i London, hertiginnan Atholl, ett meddelande som bl. a. innehåller följande:

»Ni har berört frågan om hemsändandet av de baltiska flyktingarna. Ingen av dessa personer kommer på grund av gällande bestämmelser att återbördas hem, fränsett de fall då de själva uttryckt sin vilja härtill.»

Under tiden från maj 1943 tills dato äro 94 estlandssvenska barn födda i Sverige och 96 estlandssvenskar ha avlidit här.

De nyfödda och avlidna fördela sig på följande sätt:

I. Nyfödda:

1) Rikullbor	28
2) Ormsöbor	24
3) Nucköbor	17
4) Runöbor	7
5) Revalbor	7
6) Korkisbor	4
7) Rågöbor	3
8) Vippalbor	3
9) Odinsholmsbor	1

II. Avlidna:

1) Ormsöbor	26
2) Rikullbor	23
3) Nucköbor	17
4) Rågöbor	7
5) Revalbor	6
6) Runöbor	4
7) Hapsalbor	3
8) Nargöbor	2
9) Vippalbor	2
10) Korkisbor	1
11) Odinsholmsbor	1
12) Från övriga Estland	4

Slutligen få vi lämna några statistiska uppgifter beträffande sökandet och erhållandet av svenskt medborgarskap.

Genom kommitténs för estlandssvenskarnas försorg ha 731 ansökningshandlingar, omfattande 1883 personer, inlämnats till Kungl. Maj:t för erhållande av svenskt medborgarskap. Hittills ha 350 ansökningar beviljats och ha således 893 estlandssvenskar erhållit svenskt medborgarskap. 381 ansökningshandlingar berörande ytterligare 990 estlandssvenskar äro f. n. föremål för myndigheternas prövning. Ca 250 handlingar berörande ca 700 estlandssvenskar befinna sig f. n. på kommitténs expedition för bearbetning. Under samma tid har Kungl. Maj:t ej funnit skäl att lämna bifall till 6 medborgarskapsansökningar berörande 15 personer.

Estlandssvenskarna, uppdelade efter gamla boplatser, ha inlämnat och erhållit svenskt medborgarskap enligt följande:

	Antal personer för vilka medborgarskapsansökan inlämnats	Antal personer vilka hittills erhållit svenskt medborgarskap
1) Ormsö	799	332
2) Rikull	504	221
3) Nuckö	194	81
4) Rågö	127	119
5) Runö	95	46
6) Nargö	78	43
7) Reval	68	21
8) Odinsholm	39	6
9) Vippal	35	16
10) Korkis	8	4
11) Hapsal	6	4
12) Övr. Estland	3	—

Till räddning av minnena

Senaste bidrag till Landsmålsarkivet i Uppsala

Av läroverksadjunkt Nils Tiberg.

Nästan var och en av estlandssvenskarna kan verksamt bidra till att undan glömskan rädda sina minnen av livet i det gamla landet, där barn- och ungdom förflöt, kanske även manna-ålder och ålderdom. Otaliga ha hjälpt till som sagesmän vid utfrågning, men många ha också skrivit till oss. Med vördnad nämner jag bland de skrivande den 87-årige båtbyggaren Kristjan Lagman och åttioåringar som Anu Engblom, med skäl räknad som svenskhetens mor i Vippal, eller Johan Österman från Runö. På väg till 80 går Adam Schönberg, en flitig skribent, och Johan Hörnström, som har mycket i sitt grå huvud. Redan till åren eller i sin fulla kraft äro t. ex. Julius Brus och Henrik Lorentz, sedan långt tillbaka sagesmän åt oss liksom Kate Hammerman, en av våra trägnaste, och Johan Kornblom, som ännu har mycket att ge. Bland helt unga är Tomas Dreijer med heder vår dugligaste, utmärkt både i pålitlighet, åskådlighet, förmåga att skriva sitt mål och att rita.

Främst inte bara bland dem som nalkas 70 år står vår ojämförligt flitiga och skickliga meddelerska från Gammalsvenskby; omkring 2.500 tätskrivna sidor i 12 band på hennes modersmål är nu vår säkra borgen för att andlig och materiell kultur i den svenska by som fanns vid Dnjepr i ungefär 150 år aldrig kan spårlost förgätas fast byn själv kanske blott är ruinhögar. Knappast något har gett oss så stor tillfredsställelse under de långa arbetsåren, som att vi genom en välförtjänt ersättning kunnat bidra till hennes utkomst. Vi glömma inte den dag, då hennes arbetslön från Landsmålsarkivet i Uppsala räddade avbetalningen på den första gotländska ko, som hon köpte på auktion för 20 år sen. Och vi glädjas innerligt över att hon och hennes anhöriga — en gång rotlösa och nästan så fattiga som estlandssvenskarna nu — byggt upp egna hem i Sverige, vilka de med arbete, tålamod och omtanke förstätt att i hög grad förbättra eller rent av utbyta mot nya större och bättre.

Just nu har ett nytt bidrag givits till uppteckningsarbetet vid Landsmåls- och Folkminnesarkivet. Av rektor R. Ljunggren vid Folkskoleseminariet i Uppsala fick jag i början av sommarens kurs för estlandssvenska folkskollärare »låna» ett par lektioner. Under dem sattes lärarna in i undersökningens gång, ämnenas art, språk- och uppteckningens problem o. likn. Vid slutet av sommaren fick jag åter »låna» några lektioner. Dels hade jag då förslagsvis satt upp en 15 ämnen att skriva om, dels fick deltagarna välja ämnen själva. Vad som inte fullbordades genast, utarbetades de närmaste dagarna. Se här en översikt av resultatet.

Goda bidrag till Landsmålsarkivets uppteckningar om vallning gavs av Carl Blees och

Alexander Samberg. De stora samlingar om husbygge, som med iver och uthållighet sammanförts i arkivet av agronom Fr. Isberg, fick ett tillskott av Albert Seffers. Säkert är det inte en tillfällighet att Isbergs mångåriga samlingsverksamhet lockat flera Klottorp-bor till efterföljd. Om slätter eller skörd, ritorkning och tröskning skrev Elmer Granberg, Johannes Gjärdman och Manfred Stenberg. Ett av våra gamla älsklingsämnen, ölbrygden, fick bidrag av Arvid Nyman, Herman Söderholm och Andreas Stahl, och vi vänta ännu på en skildring av större omfång. Om lin och hampa alltifrån sådden, *tå hägge-blomana birja hlå ut*, skrev Kate Hammerman, Berta Aman och Minna Granfeldt. Våra omfångsrika samlingar om fiske och båtar samt om seglation till utrikes hamnar väntar på ett utförligt bidrag, utlovat av Richard Stahl, men fick redan nu tillskott av Edvard Tui från Nuckö och av två nargöbor; Martha Appelblom och Rosine Kalmus. När vi såg förnamnen, erinrade vi oss en gammal nargömans ord: »På Nargö kan kvinnorna segla och lotsa lika väl som männen.»

Folkminnen av skilda slag ha också behandlats. Viktor Aman lämnar oss en rad folkliga uppteckningar. Ellen Orrklint, f. Blees, har skrivit om mansdräkten i Rikull, som i minnet aldrig hade dött ut. Rudolf Timmerman berättar om hur *gol häst'n braut baine*, Herman Timmerman och Elisabeth Wendelin om skolgång, där vi i en något varierad form »ärter under bara knäna» träffar på ett straff — eller rättare ett straffhot! — som också antecknats i formen *site å kneom ute salte*. Ett bönemöte för länge sen skildras av Maria Kreek, f. Blees, och systemn Dagmar Sanvik skriver om Vippalsvenskt föreningsliv. Intryck av grannsamhällen — ofta nog så belysande för egenheter — få vi av Ragnhild Nyman och av Linda Dahl, vars familjs härkomst vi med intresse följt över Ormsö till våra gamla marker i Kärda på Dagö. Slutligen har en ormsösägen hos Russwurm — hur den onde spelar ett danssällskap i sjön — återberättats av Johan Ahlkvist och Catharina Berggren.

Flera deltagare ha i riksspråkstext infogat termer ur folkmalet, oundgängliga i alla sakschildringar och värdefulla för våra ordsamlingar. Flera andra ha skrivit helt på dialekt och gjort det bra; jag nämner Carl Blees, Kate Hammerman, Albert Seffers, Manfred Stenberg. Många ha skickligt tillämpat givna råd angående stavningen eller vid behov byggt ut dem.

Teckningar behövas ju inte till *alla* ämnen som anförts här ovan, men vid sakschildringar kommer man inte långt utan bilder. Även en mycket enkel skiss av t. ex. nätens upphängning är upplysande; hela bildserier ha vi fått till skildringarna av vallning, slätter, skörd och husbygge.

Allt som allt är detta välkomna bidrag, i vissa fall, som antytt, en fortsättning av tidigare verksamhet i Landsmåls- och Folkminnesarkivets tjänst, i andra fall ett löfte om fortsatta bidrag till det stora gemensamma målet; en mångsidig,

Gustaf Adolfs Akademiens estlands-svenska undersökning

Pristävling: Frågor om vallning och vallare.

Av läroverksadjunkten Nils Tiberg.

Tidigare anteckningar och insända meddelanden om när man var »mä fåre vall» samt nu senast några bidrag från ett par av de estlands-svenska lärarna, som i somras hade kurs i Uppsala, ha föranlett följande lilla frågelista. Vi vill gärna ha skildringar av *vallningen* och *betesgången* och allt som står i samband därmed, särskilt *vallbarnens* eller äldre *vallares* villkor och sysselsättningar.

För att få många deltagare ämna vi — liksom Nordiska museets avdelning av undersökningen — ordna det hela som en pristävling, men då vi behöver upplysningar från (så *många bygder* som möjligt, kommer vi att utdela ett förstapris på 30 kr. inom *varje* särskild bygd varifrån medverkan vinnes. Vi skilja därvid mellan kustborna och de olika öarna men vid behov även mellan kommuner. Antalet förstapris kan alltså inte nu anges. Den som inte vinner första priset inom sin hemort blir ihågkommen med andra eller tredje pris om 20 resp. 10 kr. Skulle någon bland första pristagarna visa sig ojämförligt överlägsen i fråga om svarets värde och omfång, så höjes prissumman för honom eller henne över 30 kr.

Den som vill deltaga får om han så önskar gärna hos Landsmålsarkivet, adress *Uppsala*, begära papper och kuvert. Skriv eljes helst på »brevkvart», d. v. s. den vanliga storleken av brevskrivningsblock, och skriv helst bara på ena sidan av papperet. Den som har »helark» — de största blad som säljas, vikta en gång — kan dela bladen först efter vikningen och sen en gång till, så blir det 4 blad, som är bekvämare både för skrivaren och för mottagaren.

Ojämförligt bäst är att skriva på folkmalet, men då skall *översättning* göras *efteråt* på *särskilda* blad. Tävlade som ge goda bidrag på dialekt har givetvis fördel därav vid prisbedömningen. Stava så naturligt det går; vi skall säkert förstå.

Vallning.

Fick djuren gå för sig själva (viss tid?) eller var vallare alltid med? Hur kallas dessa olika

utförlig uppteckning av minnena från Estlands skilda svenskygder.

Var och en som deltar hedrar sig själv och tjänar sitt folk. *Landsmåls- och Folkminnesarkivet*, adress *Uppsala*, är alltid berett att stödja varje medverkande, han må känna sig aldrig så oviss. Våra vädjanden har burit rik frukt. För idag vill jag blott tillägga en sak. Vi önska brevväxla även med alla som ha bilder att skänka oss eller att låna oss för avbildning. Mycket har redan kommit in, men vi vänta ännu en hel del. Den som inte har bilder, kanske i stället kan rita. Han är välkommen.

betessätt? Vilka djur vallas? Hästarna fordom? Gick hingsten med mÄrrarna en tid? Följde stona honom då? HÄnde det att stoet följdes Även av fjolÄrsfölet, sÄ att hon gick med tvÄ föl?

I vilken ordning betar man olika betesmarker? Var fanns bästa betet? Vilka örter och lövsorter tyckte djuren bäst om? Uttryck för att mjölken tar smak av visst bete? Kor och svampar! — Var alla byns kor i en hjord? Hur kallades den? Hur kallas en lång rad av kor? — Varför vallar man? (BehöVde djuren vänjas? Betade de på vida stränder? på renar invid växande gröda? i djupa skogar?) — Hur kallas djur som förirra sig eller flyga över gÄrdsgrÄdar? Hur hindrar man dem?

När slÄpper man ut djuren? på bestämda dagar eller efter märken i naturen (dÄ en viss växt blommor el. dyl.)? Hur kallas det att slÄppa ut första gÄng om våren; att slÄppa ut varje dag? Uttryck för djurens ysterhet först om våren? Minnen av djurens utmÄrglade tillstÄnd efter vintern förr i vÄrlden? När slutar vallningen för Äret? Hur kallas det att sÄtta djuren på stall igen? Hur ofta få de komma ut ur huset om vintern?

Hur dags gÄr man till och från betet (tidigt om våren, under högsommaren, om hösten)? Hur sent Är man ute olika Ärstider? GÄr man alltid hem att mjölka middag eller gÄr man aldrig hem mitt på dagen? Hur ofta mjölkar man? Hur kallas omgÄngarna? Tiden mellan omgÄngarna? Fördes alla djur hem? Blev djuren ute över natten nÄgon tid? Gjorde man upp eld? När? Orsak? Sov man ute när djuren låg? Var? Hur kallades viloplatsen?

Brukade de gamla låta djuren gÄ ut över stÄl, t. ex. ett par lövknivar i kors? En-kÄppar över kohusdörren? Hur rökte man och hur läste man? Slog man djuren under buken med en *sprot*, då de första gÄngen slÄpptes ut? Skulle man säga inte 'korna' utan *bÄlgjarn*, inte 'fÄren' utan *brÄkjarn*, inte 'hÄsten' utan *knÄggjarn*? NÄgot medel att få dem att gÄ snällt hem till sommarn? Brukade man passa på att stänka vatten över vallbarnet första kvällen? Sade man nÄgot då? Kom korna alltid hem till första middagsmjölkningen med blomkransar kring hornen? Hur bundos de: vilka blommor? hur placerades de? vad avsåg man? Har man talat om *vall-kako*, om *gudmors-kako*, om *skogsmorans* el *skogÄllans bröd*? Vad var det? Fruktade man vargen? Historier av gammalt om honom?

Konamn! Hade tjurarna namn? Hästarna? Namnens betydelse? — Hade man djuren märkta? i öronen? (namn på märkena?) svinen ringade? (hur?) Hur och var gick svinen? Rop att locka djuren med? att driva på dem med? att skilja fÄren med? Skällor: gjutna? av trÄ? av bleck? Konstruktion och namn på delarna. Uttryck för skällans ljud. Vilket djur får skällan: slÄss korna om ledningen? Hur användes och kallades hästskramlan (en smattrande träsnurra)? HÄnde det att man fick gÄ skallgÄng efter försvunna djur?

Hade man till vallare endast barn? Även gamla? Hur många för en by (eller annan grupp som höll djuren ihop)? Hur »handlade» man vallbarn? Lön förr och nu: efter grÄdar? efter hjordens storlek? Vallarens utrustning: klÄder, redskap, matsäck? Kokade man var dag? Vallhorn el. dyl.? Beskriv! Rita! Hur blåste man? Vallrop? Flera olika för olika tillfällen? Är vallvisor eller vallböner kända? Höll man vid nÄgot tillfälle fest för vallhjonen? Hade esterna i grannskapet likadant?

Hur sysselsatte sig vallbarnen under vallningen? Hade de vissa *arbeten* att utföra (binda kvastar, »bind sockar», göra vidjeband, göra korgar)? Brukade de slöjda med sina knivar eller göra näverarbeten?

BerÄtta hur de *lekte* under sommarens gÄng: när man vallade vid strand, i skog, på gÄrde-renar.

Rita upp och beskriv deras visselpipor och »furror» el »durror», deras »säve-dockor», sävfÄglar, och bÄtar, deras »kor» och andra kreatur som de gjorde Åt sig, likasÄ deras »boa-bissar» el »sprÄdd-bissar» och »kork-bissar», »tufol-bissar» eller »flodd-bissar». Brukade pojarna göra sig alpipor att röka i? Vad rökte man? Hade de styltor att gÄ på? Brukade de riva ner krÄkbon o d? Fanns »krÄkdankleken» utom på Runö? Brukade man »spritt brÄtt» stÄende? Rita upp! Beskriv kojorna, »leikstogha», som barnen ibland byggde, och berÄtta om lekarna däri.

Brukade flickorna binda kransar Åt sig sjÄlva? Gjorde man »kikar» av hankar? Rita upp! BerÄtta hur man lekte »mor och far och barn», »skola», »bön» m. m.

Beskriv egentliga *lekar* som vallbarnen tyckte om. — Lekar med stenar: »fÄm stÄinar», »blunder-leiken», »blind kuda», »stÄin-spÄln». KÄnde man överallt »krok-laiken»: smÄ trÄkrokar flyttades uppÄt på grenarna av ett »trÄd». KÄnde man namnen »ker te RÄvol», »galgas», »galgspÄte»? Vad hade man att »mangla» med el hur reglerades flyttningen? Vad fick den utföra som kom sist? — Hur gjorde man upp planen, när man ville springa »Jerusalem»? Började man med ett kors? Rita! Kunde den leken ha nÄgot annat namn? »Jungfrudans»? — Beskriv »skrecke-leiken» utförligt; gör gärna en planritning på ett sÄrskilt blad (men skriv då *inte* på andra sidan av *det* bladet).

KÄnner man till leken »ker stÄinar» eller »trips traps trull», när man gissade i kapp, i vilken hand kritbiten el griffeln fanns, och man fick ett tecken på brÄdan el tavlan för rätt svar? Hur gjorde man med den som blev sist: hur fick man brÄdan el tavlan renstruken? — Har man brukat »läik tÄrv» med knivkastning och flyttning av pinnar i hÄl efter uppskurna torvor? — Brukade man leka göm-lekar? Kunde man rent av leka med djuren? BerÄtta om djur som vallaren blev sÄrskilt god vän med.

Det Är inte godtyckligt som jag här i leknamnen stundom skriver *ai*, stundom *Äi* och stundom *ei*. Varje namn anfördes på folkmålet i den trakt där leken finns upptecknad.

VIGDA:



I vigselrummet i Katrineholm sammanvigdes lördagen den 18 augusti medarbetaren i Katrineholmskuriren journalisten *Ture Gustafsson*, Katrineholm, och fröken *Gertrud Hammerman*, bördig från Ormsö, Estland, och dotter till hr Alfred Hammerman, numera bosatt vid Vamlingbo, Gotland, och hans framlidna maka. Vigseln

förrättades av komminister Gustaf Olofsson, Katrineholm.

I Näs församling, Gotlands län, den 19 november 1944 mellan Karl Herman Fredrik Karlsson, Sixarve i Näs församling och Maria Murman från Ormsö. Vigseln förrättades av kyrkoherde Josef Hoffman.

Å Rådhuset i Stockholm den 4 maj 1945 mellan Hans Grönman från Ormsö och Gertrud Sjöström, född Fält från Ormsö. Vigseln förrättades av borgmästare Gunnar Fant.

I S:t Görans församling den 2 juni 1945 mellan Alexander Arnold Hallman från Rikull och Hilda Lagman från Rikull. Vigseln förrättades av komminister A. Werner.

I Kumla församling, Örebro län, den 9 juni 1945 mellan Friedrich Alexander Schönberg från Nuckö och Marta Leis, född Kantberg från Vip-pal. Vigseln förrättades av kyrkoherde C. G. Wilén.

I Enskede församling den 17 juni 1945 mellan Voldemar Borrman från Rikull och Emilia Irene Hallman från Rikull. Vigseln förrättades av komminister Ejnar Danielsson.

I Lidingö församling den 15 juli 1945 mellan Johan Bergström från Ormsö, Hosby och Maria Beckman från Ormsö, Förby. Vigseln förrättades av kyrkoadjunkt Göran Roos.

I Nacka församling, Stockholms län, den 25 augusti 1945 mellan Bertil Lennart Magnusson, Nacka, och Karin Elsa Mickelin från Ormsö. Vigseln förrättades av kyrkoherde V. Lundberg.

I Gryts församling, Södermanlands län, den 8 september 1945 mellan Hans Olof Folke Olsson, Stjärnhov, och Hilda Targamaa från Vippal. Vigseln förrättades av kyrkoherde Karl Bäckgren.

I Össeby-Garns församling, Stockholms län, den 8 september 1945 mellan Nikolai Vesterholm från Rikull och Erna Blees från Nuckö. Vigseln förrättades av kyrkoherde Olle Mattson.

I Nyköpings församling, Södermanlands län, den 8 september 1945 mellan Arnold Brunberg

från Rikull och Clairé Nilsson, Sparreholm. Vigseln förrättades av komminister Thorsten Arcini.

I Hammarby församling, Stockholms län, den 22 september 1945 mellan Voldemar Ahlberg från Rikull och Agneta Elin Nyholm från Nuckö.

Vigseln förrättades av komminister Nils Ehman.

I Lidingö församling, Stockholms län, den 6 oktober 1945 mellan Gert Axel Jansson, Lidingö, och Cecilia Kopparberg från Rikull. Vigseln förrättades av kyrkoadjunkt Göran Roos.

I Brännkyrka kyrka den 21 oktober 1945 mellan tjänstemannen i kommittén för estlandssvenskarna Hugo Mickelin från Ormsö och fröken Armilde Zessie Samberg från Korkis. Vigseln inramades med bröllopsmarscher av Beethoven och Wagner, vigsleförrättare var komminister Sigge Svensson från Brännkyrka församling. Många goda vänner från den estlandssvenska kolonien i Stockholm bevistade den stämmingsfulla förrättningen.

FÖRLOVADE:

I Enhörna den 1 april 1945 mellan Sven Edvin Andersson, Östertälje, och Hilma Österman från Rikull.

I Stockholm den 1 september 1945 mellan Johan Vallin från Ormsö och Maria Nyholm från Ormsö.

I Stockholm den 1 september 1945 mellan Johannes Mathiesen från Nuckö och Maria Beckman från Ormsö, Kärrslätt.

I Stockholm den 1 september 1945 mellan Oskar Brun från Nuckö och Elsa Eufrosyne Stromback från Nuckö.

I Saltsjöbaden den 15 september 1945 mellan Olof Gustaf Börjesson, Saltsjöbaden, och Leida Grundsten från Ormsö.

FÖDDA:

Liljan Ingegärd och John Ingemar, f. 28 juli 1945 i Åby, dotter och son till Ida, född Hallman, och Anton Brunberg från Rikull.

Klas Johan Krister, f. 26 augusti 1945 i Vamlingbo, son till Ida Åkerblad, född Hamberg, och Johannes Åkerblad från Rikull.

Ingemar Edvard, f. 31 augusti 1945 i Stockholm, son till Elvine Edita, född Mathiesen, och Eduard Rimmelgas från Hapsal.

Bengt och Leif, f. 2 september 1945 på Vättersö, söner till Sigrid, född Aman, och Voldemar Ribohn från Nuckö.

DÖDA:

Lisette Klesti, född d. 27 april 1910 i Baltischport, död d. 7 september 1945 i Stockholm.

Mari Viebusk, född d. 7 januari 1864 på Nuckö, död d. 30 september 1945 i Katrineholm.

Gertrud Slet, född d. 11 april 1891 på Ormsö, död d. 3 oktober 1945 i Stråssa.

August Schönberg, född d. 22 augusti 1886 på Nuckö, död d. 4 oktober 1945 i Stockholm.

Katarina Järnström, född d. 3 november 1880 på Ormsö, död d. 4 oktober 1945 i Enebyberg.

Maria Stenros, född d. 18 maj 1858 på Ormsö, död d. 8 oktober 1945 i Eksjö.

Svaren böra sändas till *Landsmålsarkivet*, adress *Uppsala*, före den 1 december! Vi tillönska gamla och nya meddelare några glada stunder med sina barndomsminnen.

Vid inköp av cyklar, radioapparater, batterier, lampor och verktyg samt vid repar. av cyklar och radioapparater vänd Eder till

FIRMA

Emil Appelquist

Visby, tel. namnanrop - Hemsö, tel. 68 el. 87

Vid komplettering av husgerådsartiklar, glas och porslin, vänd Eder till

HÄGG & JOHANSSONS
BOSÄTTNINGSAFFÄR

S. Kyrkogatan 6, Visby - Tel: 97

För hem och hushåll

köper Ni den elektriska armaturen fördelaktigast hos

VALFR. HEDSTRÖMS EFTR.

Katarinagatan vid Stora torget, VISBY. Tel. 87

Estlandssvenska, som önskar lära bageri- och konditoriyrket kan erhålla plats på STUREKATTEN, RIDDARGATAN 1 & 4. Anmälan kan ske skriftligen eller per telefon 62 65 17, tillträde 1 november eller senare.

Två trevliga flickor erhålla plats i Sundbergs konditori, Järntorget 83, som elever. Begynnelselön 175:— kr. samt kost. Svar till telefon 10 67 35.

Välrekommenderad fru erhåller plats i konditorikök. Begynnelselön 175:— kr. samt kost. Arbetstid kl. 8—16.30, ledig varje söndag. Svar till telefon 10 67 35.

I anledning av ovanstående annonser meddelar kommittén för estlandssvenskarna, att platserna icke kan sökas av annan än den, som redan har uppehållstillstånd i Stockholm.

DOKTOR ALEX. PANFILOFF,
leg. läkare,

f. d. distriktsläkare på Nuckö, Estland.

Mottagningar vardagar kl. 5—7,

Linnégatan 39 B, 1 tr. Stockholm. Tel. 67 47 34.

FISKEBÅTAR

samt roddbåtar och ekor levereras på beställning från estlandssvenskarnas båtbyggeri

Karlsviks varv & båtbyggeri

Väddöbacka. Tel. Väddöbacka 32
(över Norrtälje)

Hänvändelse till Lars Friberg.

ALBERTS EXPRESS

Vikingagatan 26. Tel. 31 80 49, 32 37 16
STOCKHOLM

FLYTTNING
MAGASINERING
PIANOTRANSPORT

An'itad av
Kommittén för estlandssvenskarna o. Socialtjänsten